

Γιατί ένα τέτοιο Συμπόσιο WHY SUCH A SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32635 & [doi:heal.uoi.12442](https://doi.org/10.12442/heal.uoi.12442)
Ο δρόμος ως το Συμπόσιο TOWARDS THE SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32632 & [doi:heal.uoi.12439](https://doi.org/10.12439/heal.uoi.12439)
Πρόγραμμα PROGRAM olympias.uoi.gr/32633 & [doi:heal.uoi.12440](https://doi.org/10.12440/heal.uoi.12440)
Ομιλίες ORAL PRESENTATIONS (121 βίντεο / videos) <https://www.youtube.com/@1-706/videos>
ΠΡΑΚΤΙΚΑ PROCEEDINGS olympias.uoi.gr/32634 & [doi:heal.uoi.12441](https://doi.org/10.12441/heal.uoi.12441)
Απολογισμός: Ήμουν κι εγώ εκεί! REPORT: I WAS THERE! olympias.uoi.gr/33342 & [doi:heal.uoi.13058](https://doi.org/10.13058/heal.uoi.13058)
Παρόν άρθρο THIS PAPER olympias.uoi.gr/33238 & [doi:heal.uoi.12993](https://doi.org/10.12993/heal.uoi.12993). EN Summary follows

Τα Εγώ μας: Γέννηση, Θάνατος, Αθανασία¹

Δημήτρης Σιδερής²

Τμήμα Ιατρικής, Σχολή Επιστημών Υγείας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Περίληψη

Σκοπός της σημερινής ομιλίας μου είναι να εξηγήσω το τρισυπόστατο της ύπαρξής μας, καθώς και τη γέννηση, το θάνατο και την αθανασία καθεμιάς. **Υπάρχω** σημαίνει ότι διαφέρω από ό,τι εγώ δεν είμαι. Κάθε ύπαρξη είναι από το νόμο της εντροπίας καταδικασμένη να πάγει να υφίσταται: Αφανίζεται η δομή της (**θάνατος**) και το περιεχόμενό της αφομοιώνεται με το περιβάλλον της. Μπορούμε να φανταστούμε πώς τυχαία δημιουργήθηκαν στο τυχαίο Σύμπαν κάποια μορφώματα. Στο εσωτερικό τους υπάρχει κάποια τάξη, απέξω αταξία και το σύνορό τους μεταξύ τάξης και αταξίας ενεργεί προστατευτικά καθυστερώντας τον αφανισμό τους. Οι **καταλύτες** ευνοούν τη δημιουργία οντοτήτων χωρίς να μετέχουν στο τελικό αποτέλεσμα. Κάποια από τα μορφώματα ενδέχεται να έχουν καταλυτικές ιδιότητες. Η παρουσία τους ευνοεί τη δημιουργία άλλων οντοτήτων, κάποτε και οντοτήτων που είναι ίδιες με αυτές (με τον εαυτό τους). Έχει γίνει ένα μεγάλο βήμα που επιτρέπει την αναπαραγωγή της οντότητας που είναι η κύρια ιδιότητα της ζωής. Οι μονοκύτταροι οργανισμοί μεγαλώνουν, ο όγκος τους ανάλογα με τον κύβο της ακτίνας τους, η επιφάνεια λιγότερο, ανάλογα με το τετράγωνο της ακτίνας τους. Όταν η επιφάνειά τους δεν αρκεί για τις ανάγκες του όγκου τους, διαιρούνται σε δύο ίδιους θυγατρικούς οργανισμούς χωρίς να αφήσουν πτώμα. Ο πολλαπλασιασμός τους συμπίπτει με το θάνατό τους, και με κάποιου είδους «δυναμική» αθανασία. Όσο ζει το κύτταρο, αποκτά κάποιες ικανότητες που το προσαρμόζουν στο περιβάλλον του. Με τη διαίρεσή του, οι επίκτητες αυτές ικανότητες εξαφανίζονται, αλλά όχι τελείως. Ένα μικρόβιο που απέκτησε αντοχή στα αντιβιοτικά μεταβιβάζει στους απογόνους του τη νέα ικανότητά του. Σωματικά αρχίζουμε να υπάρχουμε, **γεννιόμαστε**, με την ένωση ενός πατρικού σπερματοζωαρίου με ένα μητρικό ωάριο. Δημιουργείται ένα νέο ον, ανεξάρτητο από τη μητέρα, που του παρέχει μόνον ενέργεια και προστασία. Είναι **αισθητό** από όλους, εκτός από το ίδιο. Η επιφάνειά του διαθέτει αισθητήρες που δέχονται από μέσα και απέξω του ακριβώς ίδια ερεθίσματα, επομένως αδυνατεί να

¹ 29-4-2017 13:00-14:30 Συνεδρία: Σ3 Ο προγραμματισμένος θάνατος. Ομιλία 4η: [YouTube=BH1cBCwxsGk](https://www.youtube.com/watch?v=BH1cBCwxsGk) 17:09. Άρθρο: υποβολή 23-6-2022· αποδοχή 23-6-2022· κρίση από ομότεχνους (peer review) όχι. Αν οι σύνδεσμοι στην κορυφή αυτής της σελίδας δεν λειτουργούν: > ΠΡΑΚΤΙΚΑ: σελίδα 21: υποσημείωση 6.

Πώς να **αναφέρετε** αυτό το άρθρο: Σιδερής Δ. «Τα Εγώ μας: γέννηση, θάνατος, αθανασία». Στο: «Πότε Πρέπει να Πεθαίνουμε; (ΠΠΠ). Πρακτικά 1ου Διεπιστημονικού Συμποσίου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 28-30 Απριλίου 2017. ISBN 978-960-233-288-7». Εκδόσεις Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, αποθετήριο Ολυμπιάς, 7 Απριλίου 2024. Άρθρο Σ34: σς 9. <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33238> & [http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.12993](https://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.12993).

² Ομότιμος καθηγητής Καρδιολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Περί τις 200 εργασίες σε διεθνή περιοδικά και πολυάριθμες σε ελληνικά, ιδιαίτερα για τις καρδιακές αρρυθμίες και τη σχέση τους με τις ταλαντώσεις, και για την ιατρική εκπαίδευση. Μέλος πολλών επιστημονικών εταιρειών, μεταξύ των οποίων και της Ελληνικής Φιλοσοφικής Εταιρείας. Το βιβλίο του *Να βρούμε την άκρη του κομμένου νήματος...* (2016) μας επανασυνδέει με την αρχαιοελληνική κληρονομιά. <https://dimitrisideris.wordpress.com/>. dimitris.sideris@gmail.com.

αντιληφθεί την ύπαρξή του. Με τον τοκετό γεννιέται το **νοητό** Εγώ που αντιλαμβάνεται τη διαφορά ανάμεσα στον σταθερό εαυτό του και στο περιβάλλον του που το κατακλύζει με σωρεία απρόβλεπτων μεταβαλλόμενων ερεθισμάτων. Με μια κοινωνική τελετή, το νέο άτομο εισάγεται στην κοινωνία του και γεννιέται το **κοινωνικό** Εγώ. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις τρεις υποστάσεις του Εγώ: σωματική, νοητή, κοινωνική. Κάποτε το νέο ον μοιραία θα πεθάνει τη στιγμή που θα πάψει η αυτορρύθμισή του και θα αρχίσει να εξομοιώνεται με το περιβάλλον του: Θάνατος του αισθητού Εγώ. Προηγουμένως όμως κάποια γεννητικά κύτταρά του, μπορεί να έχουν δημιουργήσει νέα άτομα, τα τέκνα του, που αποτελούν την **αθανασία** του αισθητού Εγώ. Λίγα λεπτά συνήθως πριν από το θάνατο του αισθητού Εγώ, έχει πάψει ο εγκέφαλος να αντιλαμβάνεται τη διέγερση των αισθήσεών του, και επομένως τη διαφορά του από το περιβάλλον του: Θάνατος του νοητού Εγώ. Οι μορφές του έργου που δημιούργησε το άτομο όσο ζούσε μένουν. Είναι το αθάνατο απομεινάρι του νοητού Εγώ. Το κοινωνικό περιβάλλον του ατόμου έχει συμβάλλει στη διαμόρφωσή του κι αυτό αντίστοιχα έχει επηρεάσει το περιβάλλον του. Τελικά ο ανθρώπινος περίγυρος, αποτελεί ένα είδος κοινωνικού εκμαγείου του θανόντος, ο οποίος συνεχίζει να ζει, αθάνατος, στη μνήμη της κοινωνίας.

Λέξεις-κλειδιά: *αισθητό Εγώ, νοητό Εγώ, κοινωνικό Εγώ, αθάνατο Εγώ, γέννηση του Εγώ, θάνατος του Εγώ, αθανασία του Εγώ, καλός θάνατος, ευ-θάνατος, ώριμος θάνατος, μεθώριμος θάνατος, πρόωρος θάνατος, μετάωρος θάνατος, θάνατος πριν την ώρα του, θάνατος στην ώρα του, θάνατος μετά την ώρα του, αθανασία, ευθανασία, δυσθανασία, προθανασία, μεταθανασία, μεταθανάτια μακροζωία, πότε πρέπει να πεθαίνουμε, ΠΠΠ, πότε οφείλομε να πεθαίνουμε, ΠΟΠ, πώς πρέπει να πεθαίνουμε, ΠώΠΠ, γιατί πρέπει να πεθαίνουμε, ΓΠΠ..*

Our Egos: Their Birth, Death, and Immortality³

Dimitris Sideris⁴

Faculty of Medicine, School of Health Sciences, University of Ioannina, Ioannina, Greece

Summary

The **aim** of this lecture is to explain the triune of our existence, as well as the birth, death and immortality of each. **Existing** of an entity means differing from what it is not. Every existence is doomed to cease existing. **Death** means that either the content of the entity vanishes or it is assimilated with its environment. We may imagine that an entity was formed accidentally in the randomness of the Universe. Some order exists within it, while there is disorder or randomness outside. Its boundary lying between order and randomness offers some protection delaying its extermination. A catalyst enhances the creation of entities without participating in the final product. Its presence enhances the creation of other entities, finally of entities similar to the catalyst itself. A great step has taken place that permits reproduction of the entity and this is the main feature of life. The unicellular organisms grow up, their volume in proportion to the cube of their radius and their surface in proportion to the square of the radius. When the surface

³ 29-4-2017 13:00-14:30 Session: S3 *The programmed death*. **Speech** 4: [YouTube=BH1cBCwxgsk](#) 17:09. **Paper**: submitted 23 Jun 2022; accepted 23 Jun 2022; no peer reviewed. If the **links** at the top of the first page do not work: > Top of the 1st page: PROCEEDINGS: page 22: footnote 10.

Cite this article: Sideris D. «Our Egos: Their birth, death, and immortality». In: «*When Should We Die? (WnSWD). Proceedings of the 1st Interdisciplinary Symposium. University of Ioannina, Greece, April 28-30, 2017. ISBN 978-960-233-288-7*». University of Ioannina Publications, Olympias repository. April 7, 2024. Paper S34: ps 9. <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33238> & <http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.12993>.

⁴ Emeritus Professor of Cardiology, University of Ioannina, Ioannina, Greece. About 200 papers in international journals and numerous in Greek, especially for cardiac arrhythmias and their relationship to oscillations, and for medical education. Member of many scientific societies, including the Hellenic Philosophical Society. His book *Let us find the end of the cut thread...* (2016) reconnects us with the ancient Greek heritage. <https://dimitrissideris.-wordpress.com/>. dimitris.sideris@gmail.com.

becomes inadequate for the needs of their mass, they divide into two organisms without leaving a corps behind. Their multiplication coincides with their death and with “dynamic” immortality. As long as the cell is living acquires capabilities that adjust it to its environment. With its division these capacities vanish, but not completely. A bacterium may acquire resistance towards antibiotics and may transmit it to other bacteria. Physically, we start existing when a paternal sperm unites with a maternal ovum. A new entity is born which is independent of its mother who provides it with safety and energy. This entity may be **sensed** by everybody, except itself. Its cover has sensors that are stimulated by stimuli from inside and outside that are identical, so that it cannot perceive its existence. On delivery the **mental** Ego is born, that conceives its difference between its constant self and its continuously changing environment. With a social procedure the newborn is then entered in the society and the **social** Ego is born. There are important differences among the three hypostases of Ego, the physical, the mental and the social. Sometime, the new being will inexorably die when its autoregulation stops, and it starts being assimilated by its environment: Death of the sensed Ego. Some of its germ cells, however, may have created new beings, its children, that constitute the **immortality** of the sensed Ego. A few minutes usually before the death of the sensed Ego, the brain stops perceiving the stimulation of its senses, hence, the difference from its environment: Death of the mental Ego. The forms, however, of the work created by the person during its life remain. They are the remnants of the mental Ego. The social environment of the individual has affected its formation while it has reciprocally affected its environment. Finally, the human environment of the individual is some kind of a social cast of the dead person, who goes on living in the memory of the society.

Keywords: *material Me, spiritual Me, social Me, immortal Me, birth of Me, death of Me, immortality of Me, good death, death before its time, death in its time, death after its time, mature death, premature death, postmature death, immortality, euthanasia, eathanassia, dysthanassia, prothanassia, metathanassia, posthumous longevity, when should we die, WnSWD, when must we die, WnMWD, how should we die, HSWD, why should we die, WySWD.*

Οὐδὲν ἐν τῇ νοήσει ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει

«Nihil in intellectu quod non prius in sensu», ἔλεγε ο John Locke. «Οὐδὲν ἐν τῇ νοήσει ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει», το μετέφρασαν. Ξεχώριζε τον **αισθητό** κόσμο της Φυσικής, της Χημείας, της Βιολογίας, από το **νοητό** των Μαθηματικών, της Γεωμετρίας, της Λογικής. Ο Kant δέχθηκε ότι όλες σχεδόν οι έννοιες, για να σχηματισθούν στη νόησή μας, πρέπει να περάσουν πρώτα από τις αισθήσεις μας. Υπάρχουν όμως, ισχυρίστηκε, έννοιες με τις οποίες γεννιόμαστε, είναι έτοιμες εκ των προτέρων, a priori, σε αντίθεση με τις συνηθισμένες a posteriori. Στις a priori έννοιες ανήκουν εκείνες του Χρόνου, του Χώρου, κλπ, που συμπίπτουν περίπου με τις «κατηγορίες» του Αριστοτέλη. Η επιστημονική πρόοδος με τα εξαρτημένα αντανακλαστικά, με τη γενετική, και με την επιστήμη των υπολογιστών, έχει αμβλύνει τις διαφορές μεταξύ υλιστικής και ιδεαλιστικής ενατένισης του κόσμου.

Στα ανθρώπινα, τα αισθητά συμπίπτουν περίπου με τα **σωματικά** και τα νοητά με τα **ψυχικά**, αν και η λέξη «ψυχή» είναι μια πολύ άοριστη έννοια που πολλοί προσπαθούν να την αποφεύγουν. Τα αισθητά και νοητά όμως **υπάρχουν**, αρκεί να γίνει αποδεκτό τι θα πει υπάρχουν.

Για τις ανάγκες της εργασίας αυτής θεωρώ ότι υπάρχει κάτι όταν αυτό διαφέρει από το περιβάλλον του, από ό,τι δεν είναι. Είναι το Αριστοτελικό αξίωμα της ταυτότητας: «**Το Α είναι Α και δεν είναι Μη-Α**». Αυτό ισχύει τόσο για τον αισθητό, υλικό, κόσμο όσο και για τον νοητό, τον πνευματικό. Προφανώς, δεν μπορεί να υπάρχει ένας πάλλευκος λεκές πάνω σε ένα πάλλευκο σεντόνι.

Τα φιλοσοφικά προβλήματα γιγαντώνονται όταν μια Ύπαρξη προσπαθεί να συλλάβει τον εαυτό της. Ο Descartes ἔλεγε: Cogito ergo Sum. Σκέφτομαι, άρα υπάρχω. Αγνόησε όμως έτσι το βουλευτικό και το συναισθηματικό μέρος της ύπαρξής μας που τα είχε περιγράψει ήδη ο Πλάτων. Πιο σοφό και πιο κατανοητό μου φαίνεται ότι ήταν ένα νήπιο, ο γιος μου τεσσάρων χρονών, που, όταν τον ρώτησα τι θα

πει «σκέφτομαι», μου απάντησε: «Κουβεντιάζω από μέσα μου». Κι ο Descarte συμφώνησε: «Je pense est une parole». Η σκέψη είναι κουβέντα.

Αταξία από την τάξη - Τάξη από την αταξία

Πώς γίνεται όμως να αρχίσει ξαφνικά κάτι να υπάρχει εκ του μηδενός; *«Μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεταί μηδὲ ἐς τὸ μηδὲν φθείρεται»*, ἔλεγε ο μεγάλος Δημόκριτος. Η θρησκεία ἔδωσε μια απάντηση: Ο Θεός *«εἶπε και ἐγένετο»*. Αυτό όμως απαντά στο ερώτημα «Ποιος δημιούργησε τον κόσμο», όχι στο «Πώς δημιουργήθηκε ο κόσμος». Έργο της Επιστήμης είναι να απαντά σε ερωτήσεις που αρχίζουν με το Πώς, ενώ της θρησκείας σε ερωτήσεις που αρχίζουν με το Ποιος. Απαντώντας σε διαφορετικές ερωτήσεις, δεν είναι επομένως δυνατό να συγκρουσθούν μεταξύ τους.

«Τὰ πάντα ρεῖ» και *«Οὐκ ἂν δῖς τὸν αὐτὸν ποταμὸν ἐμβαίης»*, ἔλεγε ο ἄλλος μέγας σοφός, ο Ηράκλειτος. Ας φαντασθούμε ἕναν κόσμο όπου στοιχειώδη σωματῖα κινούνται εικῆ και ως ἔτυχε διαρκῶς, σύμφωνα με το νόμο της Ἐντροπίας – ο μόνος νόμος της Φυσικῆς που δεν ἄλλαξε τον περασμένο αἰῶνα. Η Ἐντροπία ορίζει ὅτι διαρκῶς δημιουργεῖται αταξία ἀπὸ την τάξη. Κι ὁμως βλέπομε στο χάος να δημιουργοῦνται Γαλαξίες, ηλιακὰ συστήματα, πλανῆτες (τάξη ἀπὸ την αταξία), σε ἕναν τουλάχιστον ἀπὸ αὐτοὺς που γνωρίζομε να προβάλλει ἡ ζωὴ, κι αὐτὴ να ἐξελίσσεται ως τον ἄνθρωπο που αναπτύσσει νόηση και αναρωτιέται πῶς ἐγέναν ὅλα αὐτά. Πορεία ἀπὸ την αταξία πρὸς την τάξη εἶναι δυνατὴ, λέει ο νόμος της Ἐντροπίας, σε ἕνα κλειστὸ σύστημα, με βαρὺ τίμημα ὁμως: Σε ἕνα ευρύτερο σύστημα που περιλαμβάνει το μικρὸ ἡ αταξία αυξάνεται. Ας φαντασθούμε λοιπὸν πῶς κάποτε, ἔτσι τυχαία, κάποια ἀπὸ αὐτά τα στοιχειώδη σωματῖα συσσωρεύονται ὥστε να σχηματίσουν ἕνα μὲρφομα που διαφέρει ἀπὸ την τυχαία διάταξη των ὑπόλοιπων στοιχείων γύρω του. Ὅπως τυχαία δημιουργήθηκε το μὲρφομα, ἔτσι, τυχαία, αναμένεται την ἄλλη στιγμή να αποδιοργανωθεῖ. Ὅμως δεν γίνεται ἔτσι.

Σύνορα και Καταλύτες

Ανάμεσα στο μὲρφομα και στο περιβάλλον του ὑπάρχει αναγκαστικὰ ἕνα **σύνορο**. Φανταστεῖτε σαν μὲρφομα μια σταγόνα νερό. Κάθε μὲριο του νεροῦ μέσα στη σταγόνα δέχεται δυνάμεις ἀπὸ τα ἄλλα μὲριά του που εἶναι ἴδιες ἀπὸ κάθε κατεύθυνση κι ἔτσι αλληλεξουδετερώνονται. Τα μὲρια ὁμως στο σύνορο της σταγόνας με το περιβάλλον της δέχονται διαφορετικὲς δυνάμεις ἀπὸ μέσα και διαφορετικὲς ἀπέξω. Ἐτσι γύρω ἀπὸ τη σταγόνα σχηματίζεται υποχρεωτικὰ ἕνα εἶδος μεμβράνης που συγκρατεῖ τη σταγόνα να μη διασκορπισθεῖ. Κάθε φυσικὴ ἢ βιολογικὴ ἢ νοητὴ ὑπαρξη που γνωρίζομε ἀφορίζεται ἀπὸ ἕνα τέτοιο προστατευτικὸ στρώμα. Το νερό ἔχει την επιφανειακὴ τάση, το γάλα τσίπα, το ψωμὶ κόρα, τα φυτὰ φλοιό, τα ζῶα δέρμα ἢ ὄστρακο, τα γεωμετρικὰ σχήματα μια γραμμὴ κλπ. Η αναγκαστικὴ παρουσία αὐτοῦ του περιβλήματος προστατεύει κάπως την ὑπαρξη που δημιουργήθηκε και ἀντιστέκεται στην ἀποσύνθεσή της, στο θάνατό της, που μοιραία κάποτε θα ἐπέλθει.

Υπάρχουν δύο τρόποι καταστροφῆς του μορφώματος που δημιουργήθηκε. Μπορεῖ να καταστραφεῖ ἀπὸ ἀντιτιθέμενες ἐξωτερικὲς δυνάμεις. Μια σταγόνα νεροῦ μέσα σε ξερὴ ἀτμόσφαιρα ἐξατμίζεται. Ο ἄλλος τρόπος εἶναι ἀντίθετος. Το περιβάλλον γίνεται ἴδιο με το μὲρφομα. Τότε παύει να υφίσταται ἡ προστασία του και το μὲρφομα παύει να υφίσταται. Η σταγόνα του νεροῦ δεν ἐξατμίζεται στην ξερὴ ἀτμόσφαιρα, ἀλλὰ πέφτει στον ὠκεανὸ και χάνεται – σταγόνα στον ὠκεανό!

Ἐτσι κι ἀλλιῶς, ἡ ἀποσύνθεση κάθε ὑπαρξης θα ἐπέλθει κάποτε, ἀλλὰ ἡ αναγκαστικὴ παρουσία του συνόρου την καθυστερεῖ. Σ' αὐτὸ το διάστημα μπορεῖ να γίνει κάτι σημαντικὸ. Υπάρχουν ουσίες που δρουν σαν **καταλύτες**. Οι καταλύτες μετέχουν σε μια ἀντίδραση, ἀλλὰ μετὰ την τέλεσή τους ἀποσύρονται, χωρὶς να μετέχουν στο τελικὸ ἀποτέλεσμα. Το οξυγόνο με το υδρογόνο ἔχουν ἔντονη τάση να ἐνωθούν σχηματίζοντας νερό. Ὅμως αν ἀναμείξομε οξυγόνο με υδρογόνο, ἡ ἐνωσή τους δεν συντελεῖται χωρὶς ἔναυσμα. Αν ὁμως ὑπάρχει ἐκεῖ λευκόχρυσος, ἐνώνονται ἀπότομα το οξυγόνο με το υδρογόνο χωρὶς ἔναυσμα, χωρὶς ἐρέθισμα, που ἀποτελεῖ ἀπότομη προσθήκη (ἢ ἀφαίρεση) μικρῆς ποσότητας ἐνέργειας, ὅπως θα ἦταν ἕνας σπινθήρας. Ο τρόπος της καταλυτικῆς δράσης φαίνεται με την ἐξῆς ἱστορία.

Πέθανε ένας Άραβας καμηλιέρης και άφησε στους 3 γιους του 17 καμήλες. Ο πρώτος, έγραφε στη διαθήκη του, να πάρει τις μισές· ο δεύτερος το ένα τρίτο· και ο τρίτος το ένα ένατο. Πολύ μπερδεύτηκαν τα παιδιά στη μοιρασιά. Κάθονταν στην όαση και δεν ήξεραν πώς να διαιρέσουν το 17 διά του 2, διά του 3 και διά του 9, χωρίς μάλιστα να κομματιάσουν καμιά καμήλα. Εκείνη την ώρα πέρασε από εκεί ένας άλλος, σοφός, καμηλιέρης. Ρώτησε το πρόβλημά τους κι έπειτα τους πρόσφερε την καμήλα του για να βοηθηθούν στην εκτέλεση της διαθήκης του πατέρα. Δεκαεπτά οι καμήλες της διαθήκης και 1 του σοφού, κάνουν 18. Πήρε λοιπόν ο πρώτος γιος τις μισές από τις 18, δηλαδή 9· ο δεύτερος το ένα τρίτο, 6· πήρε κι ο τρίτος το ένα ένατο, 2. Όλες μαζί, 9+6+2, είναι 17. Περίσσεψε στο τέλος κι η καμήλα του σοφού καμηλιέρη που την πήρε κι έφυγε με τις ευχαριστίες των 3 αδελφών. Ο σοφός καμηλιέρης ήταν ο καταλύτης.

Χάρη στον καταλύτη, ευνοείται η παραπέρα δημιουργία άλλων οντοτήτων. Και μια οντότητα που δημιουργείται μπορεί να έχει καταλυτικές ιδιότητες. Έτσι η πράξη της δημιουργίας επιταχύνεται. Και μπορεί να φθάσουμε στο σημείο όπου μια τέτοια ύπαρξη καταλύει τη σύνθεση άλλων μορφωμάτων ίδιων με τον εαυτό της. Και σ' αυτό το σημείο προκύπτει μια **ποιοτική** μεταβολή στη δημιουργική εξέλιξη.

Είδαμε λοιπόν στο Σύμπαν τη διαδοχή αντίθετων τάσεων: της δημιουργίας, της αποσύνθεσης και της επόμενης δημιουργίας· της γέννησης, του θανάτου και της αθανασίας· της Εγγελιανής και Μαρξιστικής θέσης, αντίθεσης και σύνθεσης.

Ζωή

Φθάσαμε στη Ζωή. Το κυριότερο χαρακτηριστικό της είναι ότι αναπαράγει τον εαυτό της. Παρατηρούμε ένα πρωτόζωο, μίαν αμοιβάδα. Προσλαμβάνει χρήσιμες ουσίες από το περιβάλλον της, τις αφομοιώνει, μεγαλώνει. Όταν φθάσει σε τέτοιο μέγεθος που η επιφάνειά της, από την οποίαν εξαρτάται και η οποία αυξάνεται στη δεύτερη δύναμη της ακτίνας της, δεν επαρκεί για τις ανάγκες του όγκου της, που αυξάνεται στην τρίτη δύναμη, διαιρείται στα δύο. Προκύπτουν δύο θυγατρικές αμοιβαδούλες που το άθροισμα των μαζών τους, μόλις γεννηθούν, είναι ακριβώς ίδιο με τη μάζα της μητρικής αμοιβάδας. Πτώμα δεν εγκαταλείπεται. Ταυτόχρονα, με την ίδια πράξη, γέννηση των θυγατρικών, και θάνατος του μητρικού πρωτοζώου. Δυναμική αθανασία. Μα πέθανε πραγματικά το πρωτόζωο; Άφησε πίσω του πτώμα; Όχι!

Πριν από 90 χρόνια περίπου έγινε ένα αξιόλογο πείραμα από τον Metalnikov¹. Παρακολούθησε πρωτόζωα μέσα σε νερό όπου είχε βάλει μια αδρανή χρωστική. Μέτρησε περίπου 15 κοκκία χρωστικής που ενσωματώνονταν σε μισήν ώρα. Όσο περνούσαν οι ώρες, ελαττωνόταν ο αριθμός των άχρηστων κοκκίων που ενσωμάτωναν τα κύτταρα. Μέσα σε 2 μέρες έφτασε να παίρνουν μόνο 0-3 κοκκία στη μισή ώρα. Και τότε συνέβηκε ο πολλαπλασιασμός, η διαίρεση των πρωτοζώων. Τα θυγατρικά λοιπόν κύτταρα, που το άθροισμα της μάζας τους ήταν ακριβώς ίδιο με του μητρικού κυττάρου, ενσωμάτωναν πάλι πολλά (περί τα 8) κοκκία της χρωστικής. Μ' άλλα λόγια, με τη διαίρεσή του το μητρικό κύτταρο δεν μεταβίβασε στα θυγατρικά την ικανότητα που είχε «μάθει», να ξεχωρίζει και να μην προσλαμβάνει την άχρηστη ουσία. Η «μνήμη», η «προσωπικότητα» του μητρικού πρωτοζώου είχε πεθάνει με τη σωματική διαίρεσή του. Όχι, ωστόσο, εντελώς: 8 κοκκία, όχι 15. Με τις πιο σύγχρονες γνώσεις ξέρομε πως οι θεμελιώδεις ιδιότητες των κυττάρων εμπεριέχονται στη δομή μορίων του DNA μέσα στον πυρήνα τους. Αυτές οι ιδιότητες μεταδίδονται ακέραιες από τα μητρικά στα θυγατρικά κύτταρα. Ιδιότητες όμως που απέκτησαν ενόσω ζούσαν φέρονται στη δομή μορίων που βρίσκονται στο πρωτόπλασμα και δεν μεταφέρονται στα θυγατρικά κύτταρα. Κι όμως αυτό δεν είναι απόλυτο, όπως είδαμε. Μικρόβια που εκτίθενται σε περιβάλλον με αντιβιοτικά, αναπτύσσουν, όσα επιβιώσουν, αντίσταση σ' αυτά, η οποία φέρεται στη δομή ειδικών μορίων, των πλασμιδίων. Τα πλασμίδια μεταδίδονται όχι μόνο από τα μητρικά στα θυγατρικά μικρόβια, αλλά και από το ένα στο άλλο. Μ' αυτό τον τρόπο δημιουργείται μεγάλος πληθυσμός μικροβίων ανθεκτικών στα αντιβιοτικά. Να λοιπόν που όχι μόνο το σώμα των πρωτοζώων, αλλά και η ιδιαίτερη «προσωπικότητα» που απέκτησαν όσο ζούσαν μπορεί να παραμείνει αθάνατη με τον ταυτόχρονο πολλαπλασιασμό και το σωματικό θάνατό τους.

Στην εξέλιξη τα πρωτόζωα δημιούργησαν αποικίες, σαν συνομοσπονδίες, και στη συνέχεια ομοσπονδίες, τους πολυκύτταρους οργανισμούς. Τώρα κατένειμαν τις εργασίες μεταξύ τους. Τα

σωματικά κύτταρα φρόντιζαν για την άμυνα του συνολικού οργανισμού και την εξεύρεση τροφής, ενώ τα γεννητικά για την αναπαραγωγή του. Καθώς εξειδικεύονταν τα κύτταρα, όλο και καλύτερα έκαναν τη δουλειά τους. Αυτή η βελτίωση είχε ένα τρομακτικό **τίμημα**. Εμφανίστηκε ο θάνατος. Ο πολυκύτταρος οργανισμός πεθαίνει αφήνοντας πτώμα! Κι ωστόσο, ούτε αυτός ο θάνατος είναι απόλυτος. Τα γεννητικά κύτταρα πολλαπλασιάζονται και αφήνουν απογόνους, όπως έκαναν και οι μονοκύτταροι οργανισμοί. Η δυναμική αθανασία παρέμεινε, αλλά μόνο για τα γαμετοκύτταρα των πολυκύτταρων οργανισμών.

Άνθρωπος

Και με την εξέλιξη, φθάνουμε στον Άνθρωπο. Αρχίζουμε να υπάρχουμε μόλις ενοθεί ένα πατρικό σπερματοζωάριο με ένα μητρικό ωάριο, μέσα στη μητέρα μας. Εκείνη τη στιγμή δημιουργείται ένα νέο ον που διαφέρει από το περιβάλλον: Πολλαπλασιάζονται τα κύτταρα του γονιμοποιημένου ωαρίου με τρόπο που είναι προδιαγεγραμμένος και τοποθετούνται στο χώρο επίσης με προδιαγεγραμμένο τρόπο, επιτελώντας ένα προδιαγεγραμμένο έργο. Ο προγραμματισμός ενυπάρχει στο γονιμοποιημένο ωάριο. Η μητέρα που φιλοξενεί το έμβρυο δεν έχει καμιά επίδραση στον τρόπο που αυτό αναπτύσσεται και λειτουργεί. Του χορηγεί μόνο ασφάλεια και ενέργεια. Το έμβρυο που δημιουργήθηκε τη στιγμή που ενώθηκαν το σπερματοζωάριο με το ωάριο ξεχωρίζει από το περιβάλλον του· το αντιλαμβάνονται όλοι. Υπάρχει επομένως για όλους. Είναι **αισθητό** από όλους. Από τη μητέρα που βλέπει την κοιλιά της να μεγαλώνει, ενώ νιώθει τα σκιρτήματά του, από τη μαμή που μπορεί να το ψηλαφήσει, από το γιατρό που το «βλέπει» με ένα υπερηχογράφημα ή ακούει τους παλμούς του κλπ.

Μόνο το ίδιο το έμβρυο δεν αντιλαμβάνεται την ύπαρξή του. Κι όμως από μια φάση και πέρα έχει τον κατάλληλο εγκέφαλο που θα μπορούσε να αντιληφθεί αυτή την ύπαρξη. Αισθητήρες στην επιφάνεια του εμβρύου δέχονται ερεθίσματα από μέσα από το έμβρυο και απέξω, από τη μητέρα. Το αξιοθαύμαστο είναι πως τα ερεθίσματα που δέχονται τα αισθητήρια από μέσα είναι σταθερά, χάρη στους εξισορροπιστικούς μηχανισμούς (ομοιόσταση) του εμβρύου. Και τα απέξω είναι επίσης σταθερά, χάρη στην ομοιόσταση της μητέρας. Ίδια, σταθερή, οξύτητα, ωσμωτική πίεση, υγρασία, σιωπή, σκοτάδι, από μέσα και απέξω. Ακόμη και ακουστικά ερεθίσματα περνώντας μέσα από ιστούς ασκούνται εξίσου από μέσα και απέξω από το τύμπανο. Το πιο αξιοθαύμαστο είναι ότι η ομοιότητα των φυσικών ιδιοτήτων μέσα και έξω από το έμβρυο υφίσταται χωρίς να αλληλεπενεργούν οι μηχανισμοί της μητέρας με του εμβρύου. Το ίδιο το **έμβρυο**, αφού δεν αντιλαμβάνεται διαφορά ανάμεσα στον εαυτό του και στο περιβάλλον του, δεν αισθάνεται την ύπαρξή του, είναι ανύπαρκτο. Σαν την πάλλευκη κηλίδα πάνω στο πάλλευκο σεντόνι. Ωσπου, ξαφνικά, την ώρα του τοκετού, η Ανυπαρξία του εμβρύου σχάζεται σε Εγώ και Περιβάλλον. Αμέσως μετά τον τοκετό, συνεχίζουν τα αισθητήρια του νεογνού να δέχονται σταθερά ερεθίσματα από μέσα, τα ίδια που δέχονταν και όσο το έμβρυο ήταν μέσα στη μήτρα. Απέξω όμως κατακλύζονται από μια καταιγίδα ποικίλων, διαρκώς, απρόβλεπτα, μεταβαλλόμενων ερεθισμάτων. Εκείνη τη φρικτή στιγμή του τοκετού γεννιέται το νέο **νοητό Εγώ**, που αισθάνεται τη διαφορά του από το περιβάλλον του. Ένα νέο **πρόσωπο** γεννήθηκε. Ακέραιο, άτμητο, μοναδικό. Οι άλλοι αδυνατούν να αντιληφθούν άμεσα το νοητό Εγώ με τις αισθήσεις τους, θεωρώντας το έτσι άυλο· μόνο το νοούν, το συμπεραίνουν από τις αισθητές εκδηλώσεις του.

Στον άνθρωπο, που είναι κοινωνικό ζώο, κάποια στιγμή, το νέο ον εισάγεται στην κοινωνία του. Με μια κοινωνική τελετή – σαν τα αμφιδρόμια στην ελληνική αρχαιότητα, την περιτομή στην Εβραϊκή και Μουσουλμανική κοινωνία, τη βάπτισμα στη Χριστιανική κοινωνία, την εγγραφή στα ληξιαρχικά βιβλία στις σύγχρονες πολιτικές κοινωνίες – το νέο ον εισάγεται στην κοινωνία. Γεννιέται τότε το **κοινωνικό Εγώ**. Ένα νέο άτομο γεννήθηκε, ακέραιο, άτμητο, αλλά όχι μοναδικό. Με την τελετή που περιγράφηκε, αναγνωρίζουν αμοιβαία το νέο άτομο, οι γονείς του και η κοινωνία ότι αυτό το παιδί είναι τέκνο αυτών των γονιών που όλοι τους είναι μέλη αυτής της κοινωνίας. Επιπλέον, το νέο άτομο έχει όνομα κι αυτό το όνομα είναι το μόνο που το ξεχωρίζει από τα λοιπά άτομα της κοινωνίας. Κατά τα άλλα, τη στιγμή της κοινωνικής γέννησής του είναι ίσο με όλα τα άλλα μέλη της κοινωνίας.

Εγώ

Υπάρχουν θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ των τριών υποστάσεων του Εγώ. Το νοητό και το κοινωνικό Εγώ είναι ακέραια και αδιαίρετα, ενώ το αισθητό Εγώ μπορεί να είναι ακρωτηριασμένο. Το αισθητό και το νοητό Εγώ είναι μοναδικά. Δεν υπάρχει άλλος με τα ίδια δακτυλικά αποτυπώματα και το ίδιο DNA όπως Εγώ ο αισθητός. Ούτε υπάρχει άλλος που να σκέπτεται, να συναισθάνεται και να θέλει τα ίδια ακριβώς όπως Εγώ ο νοητός. Το κοινωνικό Εγώ όμως γεννιέται ίδιο με όλα τα άλλα μέλη τής κοινωνίας. Το αισθητό Εγώ ζει στο φυσικό χρόνο και χώρο, που έχει τις αντίστοιχες φυσικές διαστάσεις. Το νοητό Εγώ όμως ζει μόνιμα σε μία αδιάστατη χρονική στιγμή, «τώρα», και σε ένα αδιάστατο σημείο του χώρου, «εδώ». Όσο για το κοινωνικό Εγώ αυτό μπορεί, όπως θα δούμε, να ζει για πάντα οπουδήποτε. Εξ ορισμού, το αισθητό Εγώ γίνεται άμεσα αντιληπτό από τις αισθήσεις όλων, το νοητό μόνο από αυτό το ίδιο και το κοινωνικό από ένα είδος κοινωνικού εκμαγείου του που αλληλεπηρεάζεται, αλληλοδιαμορφώνεται, με το άτομο. Το αισθητό Εγώ γεννήθηκε με τη σύλληψη, το νοητό με τον τοκετό, και το κοινωνικό με κατάλληλη κοινωνική τελετή.

Πίνακας 1. Διαφορές και ομοιότητες μεταξύ των τριών υποστάσεων του Εγώ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΑΙΣΘΗΤΟ <i>Αγγλ: Material me²</i> <i>Γερμ: In-der-Welt-sein³</i>	ΝΟΗΤΟ <i>Αγγλ: Spiritual me²</i> <i>Γερμ: Dasein³</i>	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ <i>Αγγλ: Social me²</i> <i>Γερμ: Mitsein³</i>
Ακεραιότητα	Όχι	Ναι	Ναι
Αδιαιρετότητα	Όχι	Ναι	Ναι
Μοναδικότητα	Ναι	Ναι	Όχι
Γέννηση	Με τη σύλληψη	Με τον τοκετό	Με εισόδια τελετή
Ζήση	Στο φυσικό χωροχρόνο	Στο αδιάστατο σημείο «εδώ και τώρα»	Στο «παντού και πάντοτε»
Αντιληπτό από τρίτους	Ναι (με τα αισθητήριά τους)	Όχι (μόνο το ίδιο αντιλαμβάνεται άμεσα τον εαυτό του. Από τους άλλους είναι νοητό)	Ναι (ως κοινωνικό εκμαγείο του)
Θάνατος	Παύση ομοίωσης	Παύση διάκρισης εαυτού από περιβάλλον	Απώλεια κοινωνικής μνήμης
Μετά θάνατον	Αφομοίωση με περιβάλλον	Επάνοδος στη μακαριότητα της ενδομήτριας ζωής	Εξόδια τελετή και διαγραφή από κοινωνικά μητρώα
Αθανασία	Ναι (μέσω απογόνων)	Ναι (μέσω πνευματικών έργων)	Ναι (στο κοινωνικό εκμαγείο του)

Κάποια στιγμή πεθαίνουμε. Οι νόμοι της εντροπίας μπορούν τυχαία να οδηγήσουν στη δημιουργία μιας οποιασδήποτε ύπαρξης (τοπική εκτροπή από την τυχειότητα, με δημιουργία τάξης σε ένα κλειστό σύστημα). Οι ίδιοι νόμοι όμως οδηγούν αναγκαστικά στον αφανισμό της (επάνοδο στην τυχειότητα). Ο Κρόνος-χρόνος γεννά τα πάντα και ο ίδιος τα καταπίνει. Το αισθητό Εγώ πεθαίνει **τη στιγμή** που παύουν οι αυτορρυθμιστικοί μηχανισμοί του και αρχίζει να εξομοιώνεται με το περιβάλλον του (ίδια θερμοκρασία, υγρασία, χημεία κλπ). «*Χοῦς εἶ και εἰς χοῦν ἀτελεύσει*». Με το θάνατό του το αισθητό Εγώ επιστρέφει και αφομοιώνεται με το φυσικό περιβάλλον του. Λίγο, συνήθως, προηγουμένως έχει πεθάνει το νοητό Εγώ: **τη στιγμή** που οριστικά παύει να ξεχωρίζει τον εαυτό του από το περιβάλλον του. Με το θάνατό του το νοητό Εγώ επανέρχεται στη μακαριότητα της ενδομήτριας ζωής του. Ο θάνατος του κοινωνικού Εγώ γίνεται, όπως και η γέννησή του, **με μια** κοινωνική διαδικασία: κηδεία, διαγραφή από ληξιαρχικά βιβλία κλπ. Όσοι προσέρχονται σε μια κηδεία αποτελούν ένα είδος «κοινωνικού εκμαγείου» του νεκρού. Από το ολοκλήρωμα της μνήμης όλων μπορεί να ανασυντεθεί η εικόνα, ακόμη και η συμπεριφορά του. Χάρη στην κοινωνική μνήμη, το κοινωνικό Εγώ μπορεί να παραμένει «ζωντανό» παντού και πάντοτε. Το «αιωνία η μνήμη» είναι έτσι συνώνυμο με την Πλατωνική «αθανασία της ψυχής», ενώ ο τεθνεώς εξακολουθεί να υπάρχει «*ἐνθα οὐκ ἔστι πόνος, οὐ λύπη οὐ στεναγμός, ἀλλὰ* (στη μνήμη **της κοινωνίας**) *ζωὴ ἀτελεύτητος*».

Αναφέρθηκε πώς το κοινωνικό Εγώ μένει αθάνατο στο κοινωνικό περιβάλλον του τεθνεώτος. Αλλά και το αισθητό, το σωματικό Εγώ μένει **αθάνατο**.⁴ Αφενός τα μόρια και τα άτομα που αποτελούσαν τον

πεθαμένο παραμένουν στο περιβάλλον του. Αυτό που έχει πεθάνει είναι η δομή τους με τις λειτουργικές δυνατότητές τους. Αφετέρου, κάποια από τα γαμετοκύτταρά του παραμένουν ζωντανά έχοντας δημιουργήσει νέους απογόνους, όπως το έκανε ο πρόγονός μας, η αμοιβάδα. Όσο για το νοητό Εγώ, όσο ζούσαμε δημιουργούσαμε, ιδέες, συναισθήματα, βουλήσεις που τα μεταδώσαμε στο περιβάλλον μας. Η νόηση του Σωκράτη, του Ιησού, του Κομφούκιου εξακολουθεί να ζει στο πνεύμα μας και, διαμέσου μας, ο δημιουργός της.

Το τρισυπόστατο του Είναι μας αναγνώρισαν ψυχολόγοι και φιλόσοφοι. Ο William James² ξεχωρίζει τις τρεις υποστάσεις του Εγώ, ως material me, spiritual me και social me. Ο υπαρξιστής Martin Heidegger³ αναγνωρίζει με την ίδια αντιστοιχία τις τρεις υποστάσεις ως In-der-Welt-sein, Dasein και Mitsein. Ενώ οι μεγάλοι αυτοί άνδρες αναγνώρισαν και ανέλυσαν σε βάθος τις τρεις υποστάσεις, δεν τόνισαν ικανοποιητικά το διαφορετικό χρόνο γέννησης και θανάτου καθεμιάς.

Έτσι, η ύπαρξή μας φαίνεται να είναι τρισυπόστατη (αισθητό, νοητό, κοινωνικό Εγώ) με κάθε υπόσταση να είναι τόσο αυθύπαρκτη, που γεννιέται και πεθαίνει σε διαφορετικό χρόνο η καθεμιά, αλλά αφήνει τη συνέχειά της παραμένοντας αθάνατη. Μολονότι τρισυπόστατη, είναι ενιαία! Μολονότι θνητή, είναι αθάνατη!

Λόγος και λόγια

Το τρισυπόστατο κάθε ύπαρξης όμως έχει και μεταφυσική όψη. Τα παρακάτω δεν ερμηνεύουν τα του Θεού. Επιχειρείται όμως, με την αναλογία των ουρανίων με τα επίγεια («ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς»), να ανοίξουν μια πύλη μέσα μας για την υποδοχή των θείων λόγων. «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος ... Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο ... Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε ... Πνεῦμα ὁ Θεός.», γράφει ο Ιωάννης.⁵ Και σε αυτές τις φράσεις περιλαμβάνει το τρισυπόστατο της Θεότητας. Ο Θεός είναι πνεύμα. Νοητός, άβατος, («αμέθεκτος») για τον ανθρώπινο λογισμό. Κανείς ποτέ δεν Τον έχει δει, είναι Πνεύμα. Και ο Λόγος ἦν προς τον Θεόν. Και έγινε σάρκα, ο Ιησούς.

Μην αναζητήσετε διεθνή βιβλιογραφία για επιβεβαίωση. Οι ξένες γλώσσες δεν έχουν λέξη για τον αρχαιοελληνικό Λόγο. Έτσι τον μετέφρασαν σε verbum, parole, parola, word, Wort, слово κλπ. Όλες αυτές οι λέξεις όμως σημαίνουν «λόγια», όχι «Λόγο», είναι αισθητές: ακουστές ή ορατές. Όμως ο Λόγος του Θεού από νοητός, πνεύμα, έγινε σάρκα, αισθητή, που γεννήθηκε διαμέσου της Μαρίας, έζησε, έπαθε και πέθανε σαν κάθε άλλη σάρκα. Ο Θεός, ως πνεύμα, είναι άβατος, αμέθεκτος, για τον ανθρώπινο λογισμό. Προσπελάζεται μόνο με πίστη, που διαχέεται από τον ένα στον άλλο μέσα στην κοινωνία, με τους κοινωνικούς κώδικες επικοινωνίας. Αυτοί οι κώδικες είναι τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος. Δεν έχει σημασία από ποιον εκπορεύεται. Όπως το κοινωνικό Εγώ δεν εκπορεύεται ούτε από το νοητό ούτε από το αισθητό Εγώ. Το Άγιο Πνεύμα, είναι που διέπει τις Συνόδους και όλο το πλήρωμα των Χριστιανών, αφού μεταδόθηκε πρώτα στους μαθητές του Κυρίου.

Και να πώς γίνεται αντιληπτό το μυστήριο της τριαδικής Χριστιανικής Θεότητας, χωρίς να αίρεται ο μονοθεϊσμός: Όπως είναι η ενιαία ύπαρξή μας, που, ωστόσο, διαθέτει τις τρεις υποστάσεις της, αισθητό, νοητό και κοινωνικό Εγώ. Και να πώς συνδυάζεται ο θάνατος με την αθανασία του αισθητού, του νοητού και του Κοινωνικού Εγώ.

Συμπέρασμα

Παρουσιάστηκε ένας τρόπος να αντιληφθούμε την ύπαρξή μας ως ενιαία, αλλά ταυτόχρονα τρισυπόστατη, όπου κάθε μια υπόσταση, γεννιέται, πεθαίνει, αλλά και αφήνει το αποτύπωμά της ως ένα είδος αθανασίας.

Συγκρουόμενα συμφέροντα

Δεν υπάρχουν.

Βιβλιογραφία

1. Metalnikov S. *La Lutte contre la Mort (Ο αγώνας κατά του θανάτου)*. Gallimard, Paris, 1937.
2. James W. *Psychology (Ψυχολογία)*. The World Publishing Company. Cleveland and New York, 1948.

3. Heidegger M. *Sein und Zeit (Είναι και Χρόνος)*. Neunwehnte Auflage. Max Niemayer, Tübingen, 2006.
4. Δημολιάτης Γ, Σιδερίης Δ. Το αθάνατο Εγώ μας: Η επί της Γής αθανασία τού ανθρώπου. Η γέννησή του κι ο θάνατός του. *PRIME* 2019, 12(1): 1-13.
http://prime.uth.gr/papers/vol12_issue1_2019/Dimoliatis Sideris.pdf, πρόσβαση 23-6-2022.
5. Ιωάν α: 1-2, 14, 18, δ: 24.